

Stagiair Lisanne Renes interviewt mensen over hun band met de Noordzee. © Arita Baaijens.

STICHTING LIVING LANDSCAPES Jaaroverzicht 2022

Uitgangspunt van stichting Living Landscapes is het systematisch onderzoeken, verzamelen en vastleggen van relaties tussen mens en de natuurlijke omgeving, met speciale aandacht voor subjectieve kwaliteiten van landschap. Elke cultuur formuleerde een antwoord op de uitdagingen van de omgeving. In het Westerse denken zijn mens en natuur gescheiden. Andere culturen beschouwen mens en natuur als ondeelbaar. Door het organiseren van onderzoekstrajecten, workshops en activiteiten op het snijvlak van wetenschap, technologie, kunst en traditionele vormen van kennis, beoogt de stichting uiteenlopende en soms conflicterende visies over natuur en landschap bijeen te brengen en een opbouwende dialoog mogelijk te maken.

Solliciteren bij de Noordzee. Naar een betekenisvolle relatie met de zee.

Het jaar 2022 stond in het teken van research, contacten leggen en projectplan schrijven van 'Solliciteren bij de Noordzee', een project dat in 2023 zal worden uitgevoerd door bioloog en schrijfster Arita Baaijens.

Het nieuwe project beoogt de Noordzee te betrekken bij besluiten over haar toekomst. Op die manier kan de bazige omgang met de zee worden omgebogen naar een betekenisvolle relatie en onderlinge samenwerking. Het onderzoekstraject belicht een hoopgevend en realistisch toekomstperspectief waarin de mens samenwerkt met levensvormen in zee.

Het project vloeit voort uit het filosofische taalproject 'Taal voor de toekomst', dat vernieuwende taal ontwikkelde voor een natuur-inclusieve wereld waarin onderlinge relaties centraal staan. De resultaten vroegen om zowel verdieping als een praktische toepassing van opgedane inzichten in de weerbarstige praktijk van professionals die zich met de Noordzee bezighouden. Deze stap zet 'Solliciteren bij de Noordzee'. Het project onderzoekt wat nodig is om van Nederland een zee-zoöp² te maken. Een zoöp is een nieuw organisatie-model dat uitgaat van een samenwerkingsverband tussen mensen en andere levensvormen, in dit geval de Noordzee.

Stip op de horizon

Nederland wordt in de nabije toekomst een zee-zoöp¹. Bij elke beslissing die de zee aangaat beslist de zee mee over haar lot en toekomst. Hoe? Bij besluitvorming die de zee aangaat is de zee aanwezig. Een plek aan de bestuurstafel is gereserveerd voor een 'Spreker voor al het leven in de zee', die plek wordt vooralsnog vervuld door een mens.

Achtergrond en motivatie

'We krijgen een compleet andere planeet,' betoogt milieuwetenschapper Carl Folke in een recent interview². De laureaat van de Heinekenprijs voor de wetenschap beschouwt de huidige problemen als een crisis van de verbeelding. We weten dat er iets ernstigs aan de hand is, maar lijken niet in staat ernaar te handelen en benaderen natuur als een gebruiksvoorwerp. Hoe slaan we nieuwe wegen in? Wil er iets ten positieve veranderen aan onze gemankeerde omgang met natuur, dan hebben we naast de ratio ook goed beklivende mythes nodig die vertellen over betekenisvolle relaties, over verwantschap met andere schepselen en over het essentiële verschil tussen voldoende en almaar meer. We hebben, kortom, nieuwe verhalen nodig, die ons bij de nek grijpen en niet meer loslaten. En dat is wat mythos bewerkstelligt, het raakt de diepere lagen van ons bewustzijn waar menselijke zielenroerselen en zingevingsvragen zich ophouden. Een goede mythe bestaat uit twee dingen, schrijft de religieuze denker Karen Armstrong³: een sterk verhaal en actie in de vorm van een ritueel dat de ervaring bekrachtigt en stevig in het lichaam verankert.

Rode draad van het speculatieve onderzoekstraject: hoe kunnen we onze bazige relatie met de Noordzee ombuigen naar een betekenisvolle samenwerking met de zee, waarbij de zee meedenkt over haar toekomst? Baaijens gaat op zoek naar richtinggevende praktijkvoorbeelden en verteltradities. Dat gebeurt in samenspraak met de zee, partners, organisaties en personen uit verschillende disciplines en culturen.

Geografische focus

De Noordzee, vanwege de sterke band van Nederland met de zee. De zee is niet gebonden aan door mensen bedachte grenzen. Vandaar dat het project een uitstapje zal maken naar de zee rond Schotland en IJsland, waar de relatie tussen kustbewoners en de zee sterk verweven is met taal, levensfilosofie en mythologische verhalen.

---

¹ De belangen van de zee worden vertegenwoordigd door een 'Spreker voor al het leven in de zee'. De functie wordt door het project 'Socllliciteren bij de Noordee' in het leven geroepen.

² De Groene Amsterdammer, 14 juli 2022. Interview met Carl Folke.

³ De Heilige Natuur, Karen Armstrong. Uitgeverij Querido.

Activiteiten

Naar buiten toe leek het een rustig en stil jaar. Achter de schermen hield Baaijens zich vooral bezig met studie en research voor het nieuwe project. In november nam Baaijens deel aan *Sea Women Expeditions* in de Noorse Zee. Contact met publiek verliep voornamelijk via de website Taal voor de toekomst en social media. Daarnaast werd Baaijens regelmatig uitgenodigd om voor studenten en trainees workshops *deep mapping* te verzorgen, waarbij zichtbare en niet-zichtbare kwaliteit-en van landschap in kaart worden gebracht. Twee stagiaires leverden een stimulerende bijdrage aan het project met de Noordzee.

ArtEz, Arnhem, masterclass

Activiteiten

- Voorbereiden project 'Solliciteren bij de Noordzee'.
- Research, studie, voorbereidende werkbezoeken.
- Verkennende gesprekken met Topconsortium voor Kennis en Innovatie Wind op Zee.
- Updaten en beheren projectwebsite Taal voor de toekomst.
- Deelname Sea Women Expeditions Norway 2022. Baaijens behoorde tot een team bestaande uit 34 vrouwelijke wetenschappers, juristen, fotografen, filmmakers, activisten, kunstenaars en schrijvers. Het team onderzocht in de wateren boven de poolcirkel de ecologische en sociale gevolgen van klimaatverandering op het leven in de oceaan. De blik was zo breed mogelijk, met aandacht voor zienswijzen van inheemse gemeenschappen en diverse culturen en disciplines.

Interview [Vroege Vogels radio](#).

Artikel in [Trouw](#).

Stages, presentaties en masterclasses

Stage Nikki Ong, student HKU. Onderzoeksvraag is op welke wijze Ong ecologisch bewustzijn bij mensen nieuw leven in kan blazen, uitgaande van verbeelding en verwondering en dus niet van doemdenken. “Arita inspireerde me om de landschappen om me heen anders te ervaren, en die ervaringen mee te nemen in mijn werk als schrijfster. Ze heeft me gemotiveerd om vanuit verwondering kunst te maken, en niet vanuit klimaatwanhoop.

Stage Lianne Renes, master erfgoedstudies. Tijdens de stage van zes maanden onderzoekt Renes op welke manier ritueel en immaterieel erfgoed een rol kan spelen bij het verwezenlijken van een respectvolle communicatie tussen de zee en de mens in Nederland. De stage resulteert in een serie blogs en een onderzoeksverslag.

**als ik een andere taal had geleerd, dan kon ik nu een boom zijn
dan kon ik verzeënen
een rivier geboren zien worden
in plaats van een straaltje water zien ontstaan**

Gedicht ‘Mijn takken uitslaan’. Uit de bundel ‘Hechtwortels’ van stagiair Nikki Ong.

Masterclass ‘deep mapping’ werd verzorgd voor groentrainees Van Gogh Nationaal Park, studenten ArtEz Arnhem, studenten ArtEz Zwolle, Studenten WUR (zomerschool) en UvA.

Keynotes relatie mens-landschap door Baaijens op uitnodiging van HAS (jaaropening), Provincie Flevoland (Landschap van de toekomst), cultuurprogramma Bosk (Friesland).

Baijens maakte deel uit van de Programmaraad verkenning Natuurinclusief Zuid-Holland (4 bijeenkomsten) en is als adviseur betrokken bij TKI Wind op Zee.

Masterclass deep mapping. Summer school Wild Perspectives, WUR.

© Arita Baaijens

Conclusies

Baaijens ging op zoek naar richtinggevend inzicht, praktijkvoorbeelden en verteltradities. 'Solliciteren bij de Noordzee' is geen 'vroeger-was-alles-beter' verhaal en doet niet aan valse romantiek. Er is contact gelegd met organisaties die op de Noordzee actief zijn, waaronder ARK Seawilding en TKI Wind op Zee. Energietransitie, technologie en wetenschap komen in dit project ook aan de orde, naast grensverleggend (artistiek) onderzoek van kunstenaars, wetenschappers en Het Nieuwe Instituut (zoöp).

Een verrassende ontdekking tijdens de voorbereidende research is dat een maatschappelijk vraagstuk een andere benadering vraagt dan een puur instrumentele aanpak. 'Solliciteren bij de Noordzee' gaat niet op zoek naar snelle oplossingen of eenduidige antwoorden. Het project bevraagt aannames en neemt de tijd en de ruimte om te achterhalen waarom onze relatie met de Noordzee zo directief en eenzijdig is.

Positieve voorbeelden kunnen inspireren om onze huidige omgang met de Noordzee ten positieve te veranderen. Om die reden gaat Baaijens komend jaar op werkbezoek in Schotland en IJsland.

Financieel

In 2022 zijn er door de stichting Living Landscapes nog geen kosten gemaakt voor het nieuwe project 'Solliciteren bij de Noordzee'. De vordering en de kosten die nog openstonden voor het project 'Taal voor de Toekomst' van 2021 zijn begin 2022 voldaan en stonden reeds op de balans van de jaarrekening van 2021. De nog te betalen kosten voor het project vielen achteraf € 150 lager uit dan verwacht, waardoor dit bedrag in 2022 alsnog kan worden toegevoegd aan het eigen vermogen.

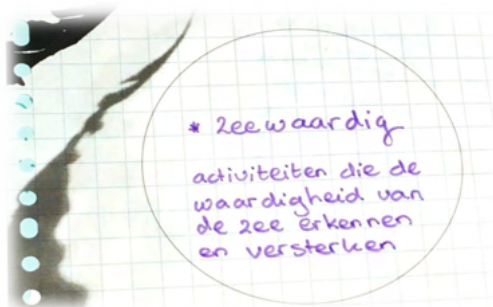
Kosten die in 2022 wel drukten op de stichting Living Landscapes, zijn de structureel doorlopende bankkosten en IT kosten (domeinnaam en webhosting). Daarnaast is er een klein bedrag uitgegeven aan representatie (boekenbon). Een en ander is ten laste gekomen van het eigen vermogen van de stichting, dat daarmee daalde van € 966 naar € 888.

Gezien de geringe omvang van de inkomsten en uitgaven heeft het bestuur besloten over het jaar 2022 zelf een eenvoudige jaarrekening op te stellen en daarmee kosten te besparen. Mocht er ten behoeve van subsidieaanvragen voor het nieuwe project een gekwalificeerde jaarrekening nodig zijn, dan kan die alsnog door het administratiekantoor worden gemaakt.

Voor het project 'Solliciteren bij de Noordzee' zullen begin 2023 een begroting worden opgesteld en subsidies worden aangevraagd.

Partners

'Solliciteren bij de Noordzee' werkt samen met De Groene Amsterdammer, uitgeverij Atlas Contact en Sea Women Expeditions.

Projectteam

Arita Baaijens – projectleidster
Lisanne Renes - stagiair
Corine Datema - ontwerp
Ronnie Kroes - communicatie
Fay Weeda – social media

Plannen voor 2023

- Het project 'Solliciteren bij de Noordzee' gaat in 2023 een nieuwe fase in. We volgen Baaijens op haar zoektocht naar herstel van een betekenisvolle relatie met de zee. Naast interviews en essays, een boek en een televisiedocumentaire, vormen verschillende publieksactiviteiten de concrete resultaten van dit project.
- Verdieping, veldwerk en interviews met relevante personen en organisaties in Nederland, Schotland en IJsland. Schrijven, publiceren, meewerken aan documentaire.
- Contact met publiek via publieksactiviteiten, projectwebsite en social media.

Bestuur Stichting Living Landscapes

Bas Pedroli - voorzitter, sinds 2021

Jelle Troelstra - secretaris, sinds 2019

Niels Feis - penningmeester, sinds 2021 /bestuurslid, sinds 2017

Reineke van Tol - bestuurslid, sinds 2021

Marjolein Kok - bestuurslid, sinds 2021

Arita Baaijens - bestuurslid/directeur, sinds 2017

Vergaderdata bestuur in 2022

21 maart, 5 september en 15 november

Amsterdam / Den Haag, april 2023

Stichting Living Landscapes

